

nevű alapítónak nagyszabású közéleti szereplését, áldásos, culturalis működését és az Erdélyi Múzeumegylet megalapítása által a nemzeti közművelődés terén szerzett nagy érdemeit méltatta. (Az emlékbeszéd külön füzetben kinyomatva kiosztatott.)

Az üdvözlő levelek és táviratok felolvasása után elnök a díszülést bezárván, a közönség a Múzeum-kertbe vonult ki s ott folyt le az ünnepély második része

Gr. Mikó Imre szobrának megkoszorúzása.

A M. Tud. Akadémia koszorúját *Csengeri* János, a kolozsvári egyetemét *Szabó* Dénes rector, a M. Történelmi Társulatát *Szádeczky* Lajos, az Erdélyi Múzeumegyletét *Apáthy* István tette le, Mikó Imre emlékét dícsőítő beszédek kíséretében.

Jelentés

a Kovács Sámuel-féle balladapályázatról.

A Kovács Sámuel-alapból kitűzött balladára vagy evvel rokon kisebb költői elbeszélésre három pályamű érkezett.

1. sz. A lippai nászéj. Jelígeje: A hajnal lemosolyg a Várterére, Törököknek bosszujára, Szégyenére. (Tompá.)

2. sz. Lantos diák. Jelígeje: Hic fuit Mathias rex.

3. sz. Both vára. Jelígeje: Nem fajult el még a székely vér. (Petőfi.)

Mindhárom költői elbeszélés. Mindhárom jóra való munka. De a 3. sz. minden valószínűség szerint fiatal, még ki nem forrott egyéniségű és technikájú író műve. Szép, jó rimek mellett feles számmal vannak gyengék, pl. gyermekét — övezték, hangja esendült — legényke ült, egy lány — talány, földön — tövön, elő — erdő, málnát — melódiát, szempilláit — szárnyait, vele — szerelme, lelkük — esküvésük, ellen — levelen, utcapor — és Gábor, egymást — vallomást. Van benne ilyen furcsa metaphora:

Ott hagytak egy fájó, égis érő sebet.

Helytelenül használja az *uralja* szót, így:

S most a székely földet, vérrel ázott földet,
Dicsőn, szennytelenül utódjuk uralja.

Szerkezetére is rá fér a tökéletesbülés. S bár a leírás idegen kéz másolata, de az író felelős érte s nem volna szabad ilyen gondatlanul kibocsátani kezéből. De ha — feltevésünk szerint — valóban fiatal író munkája, tőle még derekas dolgokat várhatni.

A más kettő igazi íróember műve. Ám az 1. számú, a mely egy történeti adomát dolgoz fel, apróbb történeti hibákban jeledzik. Így az író azt hiszi, hogy a beglerbég alárendeltje a basának s csak úgy *szolgám*-nak

szólíttatja, sőt nagy könnyedén azzal fenyegeti, hogy egy fővel még ma megkurtítja. Pedig a beglerbég több a lippai basánál; ő a szandsák feje s Temesvárott székelt. Különben dicséretes munka.

Határozottan legjobb a 2. számú, egy Mátyás-adoma, kapcsolatban a Nemeskéri Kis-család eredetének mondájával. Felfogása, szerkesztése, kidolgozása, külső alakja, mind jeles költőre vallanak. A jutalom ennek, a *Lantos diák* címűnek adandó ki.

Kolozsvár, 1905. június 10.

Dr. Versényi György.

Egészben véve hozzájárulok dr. Versényi György úr bíráló jelentéséhez, de kijelentem, hogy részemről a 2. sz. pályaművet sem tartom olyan kiváló költői műnek. Meséje gyöngé szerkezetű, fordulata alig van, Mátyás, mint télen szemlélő sorsára kárhoztatott Lantos diák, nem eléggé Mátyás. Formailag is több kifogást lehet tenni: itt-ott gyöngék, vagy erőltetettek a rímek, a diktáció nem egyenletes, egy-két helyt izléstelen (pl. „S oda veti magát a síró leányra“, „Kéri Farkas látja meztelen leányát“, S akármerre nézzen vissza ama korba, mindig *belebotlok egy ilyen Czoborba*).

Egészben véve azonban nemcsak társainál jobb, hanem az irodalmi színvonalat is eléri, ennél fogva a jutalmat megérdemli.

Kolozsvár, 1905. június 13.

Dr. Csengeri János.

A beérkezett pályaművek közt a 2. számú „Lantos diák“ című művet találok legjobbnak és egyúttal pályaképesnek — a mű szerzőjének a pályadíjat kiadandónak véleményezem.

Sztánán, 1905. június 19-én.

Dr. Éjszaky Károly.

A bírálat alapján a pályadíj a 2. sz. pályaműnek ítéltetvén, a jelígés levélből *Révay Károly* neve tűnt elő, a ki a pályadíjat *Sámuel*-napján megkapta.

Jelentés

a gróf Mikó Imre emlékezetére szánt óda-pályázat eredményéről.

Az Erd. Múz.-Egylet ig. választmánya f. évi szeptember hó 1-én záródó határidővel pályázatot hirdetett oly ódai költeményre, mely a f. évi november hó 5-én tartandó Mikó-ünnepen az alapító dicsőségét énekelje meg, emlékét méltóan újítsa föl és az ünnep egyik pontjául azon elszavaltassék. A pályázat bírálására ugyanakkor alólírottat, továbbá dr. Csengeri János, dr. Erdélyi Károly, dr. Imre Sándor és Jákey Aladár urakat kérte föl.

A határidő leteltével a titkár úr 5 pályaművet adott át nekem és én, egyszerű és rövid eljárás kedvéért az öt pályaművet a bíráló-bizottság tag-

jainak elküldöttem, arra kéve őket, hogy a bizottság ülésére határnapot kitűzni, a pályaműveket elolvastván: előzetesen megbírálni szívesek legyenek. Jékey Aladár úr kivételével, ki e tiszttől szerényen visszahúzódott, a bizottság többi tagja előzékenyen tett eleget a Választmány kérésének és e hó 10-én tartott ülésünkön feladatának megfelelt. Az ülésről fölvevett jegyzőkönyv tanúsága szerint, azon a jelentés elkészítésével alúlirottat bízták meg. Ez alapon tisztelettel mutatom be a bizottságnak egyhangú határozattal hozott javaslatait és véleményes jelentését.

A kitűzött időre négy, azon túl, szept. 4-én 1 pályamű érkezett és pedig:

1. Gróf Mikó Imre emlékezete. Jeligióje: XX. század.
2. Mikó Imre gróf. Jeligióje: Te tisztben mit és hogyan művelj, stb.,
3. Ünnepi óda. Jeligióje: Erdély Széchenyije.
4. Gróf Mikó Imréhez. Jeligióje: Nem hal meg az, ki milliókra stb.,
5. Mikó Imre emlékezete. Jeligióje: A haza minden előtt, melyek közül az utolsó helyen említett 5-ik sz. pályamű a határidőn túl jött. A bizottság az 5-ik sz. pályaművet is bírálatra bocsátotta, mert az lebegett a szeme előtt, hogy formai hiba miatt ne zárjon ki egyetlen jelentkezőt sem, noha ezt tenni jogában állott volna a jelzett formai hiba miatt, nehogy azzal esetlegesen a pályázat eredményét kockáztassa. Ugyis jogában állván a Választmánynak a pályázati föltételek elbírálása, nem akart ebben bírói szerepet vállalni. Az ülés folyamán titkár jelenti, hogy még egy pályamű érkezett be utólag és azután, hogy az elősorolt pályaműveket a bizottságnak rendelkezésére bocsátotta, de oly későn, hogy akkor már azt a többihez csatolni nem lehetett. Ezt a művet a bizottság nem is vette figyelembe, mert nem vehette bírálat alá, nem állván módjában azzal megismerkednie.

A bírálók a már ismert pályamunkákat lelkiismeretes munka és beható tanácskozás után megbírálták és véleményüket a következőkben foglalták össze.

Sajnálattal állapítják meg, hogy Mikó Imre alakja és egyénisége nem tudta erősebben megragadni a pályázók lelkét, sőt azt is kénytelenek sajnálattal állapítani meg, hogy a művek azt sem árulják el, hogy szerzőik a nemes gróf pályájával és működésével közelebbről megismerkedtek volna. Mindössze is néhány közéletű adat és általánosan ismert tény, Mikó működésének külsőségei, ismeretét világlik ki a költeményekből, de az is vagy egyoldalúan mutatkozik, vagy homályosan borong, a nélkül, hogy határozott gondolatá tiszttult volna. Mikó gróf székelly vére hiában nyer koszorút, ha az író elhagyja, vagy ellefelejtí azt is kifejezni, hogy az szűkebb, bérczes kis hazájának és a nagy magyar hazának szeretetében és szolgálatában lobogott. A Múzeum megalapítáa egymagában is jelentékeny érdem, de ez a tett szint, erőt, jelentőséget és igazi tartalmat csak úgy nyer, ha kora helyzete kellő megvilágításban áll mögötíte. Mikó boldogtalansága kettős veszteségből fakadt, egyaránt fájlalta hazája és szíve veszteségeit s a míg amazokért alkotó munkára készül, ezekért vigasztaló reményt nem talál. Innen magyarázható, hogy egész élete és egész lelke a közügy szolgálatára

volt szánva, hogy alakján mindvégig az eszmény zománca ragyog. S mert nem merültek sem Mikó korának, sem Mikó lelkének megértésébe, csak általános és elvont eszmék szószólóivá váltak; hősiük nincs egyénitve, legalább nem lelke szerint. Ennek következtében csak nagyjában éreztek bizonyos megindulást, a mi azonban még nem fölemelkedés, annál kevésbbé pathosz, benső indíték és ünnepi érzés. Így tehát ez ódáknak belső igazságuk vagy nincs, vagy nem teljes, bennünket meg nem hatnak, fölemelni nem tudnak. A hatás külső eszközei, nyelv, díkezió és formai kiválóság, még akkor sem palástolhatnák e fogyatékkosságot, ha velük sokkal nagyobb mértékben rendelkeznének, mint a hogyan rendelkeznek.

E jelenség bővebben magyarázza azt is, miért nem tudták megkapni sem az óda hangját, sem a műfaj stílusát. Továbbá, hogy miért uralkodik bennök inkább a szólamok és a költői közhelyek sokasága, mint a helyesen fogalmazott gondolatok és találónan kifejezett képek szépsége. Mert nincs meg bennök az erővel ható belső szerkezet, szétfolynak; terjengőssé válván, sok beszéddel kevesebbet mondanak, gyakorta ismétlésekbe esnek, sőt ellentmondásba keverednek és az egyűvé tartozó gondolatokat is vagy egymásba öltik, vagy szétszórják, s még logikai botlásokat sem tudnak elkerülni. Előrevetik, a mi utóbbira való, megint visszatérnek arra, a mit már elhagytak, néha befejezve, néha félbenhagyva. Ez okok miatt az irodalmi színvonalat nemcsak el nem érik, de kettő kivételével, (a 4-ik és 5-ik sz.) alatta maradnak. A nyelvi és formai készség birtokában nincsenek és nemcsak arra illik, a melyekben olvassuk, az a szerény vallomás:

Mikót dicsérned nincs erőd neked!

Ezek után az általános megjegyzések után az egyes darabokról már csak igen kevés mondani valónk van.

Az 1. sz. hosszú és nehézkes bevezető részében messziről kerülő és sokféle indítékkal terhelve induló kezdet után erőtlenül száll alá éppen ott, hol tulajdonképpen tárgyához, Mikóhoz ér. Sem indítékait összefogni, sem pedig fölējök emelkedni nem tud. Mikó méltatására ereje már ellankad és mert igazi vezető gondolata nincs: hosszadalmassá válik. A mai kor rajza, bár abban, hogy érte lelkesedni nem tud, volna ellentét és volna is hangulat, henye részszé lesz, mert belőle vagy vele Mikó nagy korát megértetni nincs ereje, mert ez a rajz nagyon is általános és elvont. Képei halmozottak és szerényen szólva, nehezen érthetők. Formai tekintetben nem áll a mai kor színvonalán.

Sekélyes, krónikás modorú előadása van a 2. számúnak. Képei egymást rontják, frázisai üresen csengenek, stílusa terhelt. Aranynek híres Széchenyi ódájával erősen kaczerkodik, de tőle igazában semmit nem tanult el s reminiscenciái a saját előadásából inkább kirínak, mintsem hogy beleillenek.

A 3-ik mű szerzője még a mondatalkotás titkait sem ismeri. Főmondatok helyett jóformán csupa mellékmondattal operál, belőlük, vagy velük elfogadható értelmet, gondolatmenetet nem csillantat ki, sőt még a közönséges értelemig is nehéz eljutnunk. Ízelítőül a 3-ik szakasz négy sorát adni elég lesz:

Mert ha van, hogy egy-egy pillanatban
 Meteoroként jön át a magyar hazán,
 Melyen annyi vér folyt s minden talpalattban (így)
 A sajtó sebért koszorút kiván.

Sem alanya nincs, sem állítmánya, sem az előzményben, sem a következő sorokban. Az előző négy sor:

Mert bármily kegyetlen is a sors keze,
 Habár a hős csatán nem onta vért,
 Mégis lekéri idővel magának
 Ha halva is az örökzöld babért.

éppen úgy nem függ azzal össze, mint a következő négy sor, mely „Hisz századokra szól a küzdelem“ stb. kezdődik és abban is éppen olyan kevés alany és állítmány van, mint az idézett részekben. Egyik bíráló „rakoncátlan stilusnak“ nevezé, a másik helyesírási különlegességeit mutogatta.

A 4-ik számú pályamű nemes egyszerűséggel indul, a mi az előbbi czikornyái után jól hatott, de sajnos, hogy később ebből kiesik és erősen túlzásba esap át. Egyes dolgokat ismételi, vagy egymásba fon, prózára átírva tűrhető megemlékezés lehetne, bár tárgyi tévedései és nagymondásai akkor is javításra, mérséklésre várnának. Kétségtelen azonban, hogy egyes részeiben van némi erő, sőt az eleje, a maga mesterkéletlen néhány sorával inkább, mint szakaszával, az eddigieken fölülemelkedik.

Az 5-ik mű aránylag a legjobb. Síma, folyékony előadásában erőltettség, zavar nincs. Verselése, nyelve tekintetében irodalmi színvonalra is tehető, de mint óda még sem válik ki. Az Arany-óda hatását nem tagadhatja el, de erő nincs benne és emelkedettség hiányzik belőle. Képei sem sikerültek. Szépen és erővel akar szólni, de vagy az erőt áldozza föl a vélt szépségnek, vagy elejti a sivár képekben és tartalmatlan szólamokban. Hasonlóan jár el verselésében is, mikor a rím elragadja s természetesség helyett mesterkéltsegre csábítja. Mivel e csábításnak enged, igazolja, hogy nem fegyelmezte magát eléggé. Látszik különben azon is, hogy motiválása zavart, gondolatmenete szakgatott.

A bizottság tehát, mert irodalmi értékű művet kívánt a pályázat és nem a viszonylagos jót, vagy legjobbat akarta megjutalmazni, sajnálattal mellőzni kénytelen ezt az 5-ik számú pályaművet is. De nem tehet mást, mert bár ez az egyszeri hallást s kivált jó előadásban megbírná, de már nagyobb igényre és maradaadó becsre számot nem tarthat.

Tisztelettel javasolja ezek alapján a t. Választmánynak, hogy a jeligés leveleket égettesse el.

Kolozsvárt, 1905. október hó 10-én tartott ülésünkől:

Dr. Csengeri János,
 biz. elnök.

Erdélyi Pál,
 előadó.

Erdélyi Károly dr.,
 biz. tag.

Dr. Imre Sándor,
 biz. tag.

E bírálat alapján a pályadíj egyik pályaműnek sem adatott ki.

A „Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat“ 25 éves fennállásának emlékünnepegyét Déván f. é. okt. 22.-én ülte meg. Erre az alkalomra a társulat ig.-választmánya *Ballun Ernő* dévai áll. főreáliskolai tanárt bízta meg a társulat történetének megírásával. A munka nyomtatásban még nem jelent meg, de kéziratban készen van s a társulat alelnöke *Réthy Lajos* a jubilaris közgyűlésen bemutatta s fölolvasta a hozzá írt bevezetést, mely röviden elmondja a társulat történetét is.

A társulat 1888-ban alakult. Dr. *Sólyom Fekete Ferencz* és gr. *Kuun Géza* buzgalma hozta létre abból a célből, hogy a régiségekben gazdag Hunyadmegye történelmi emlékeit összegyűjtse, megőrizze és ápolja s a megye történelmét cultiválja. A társulat azóta gazdag muzeumot létesített, tagjai buzgó régészeti és történelmi kutatást és munkálkodást végeztek, melyeknek eredményei megjelentek a kiadott 15 Évkönyvben. Megírták (gr. *Kuun Géza*, *Torma Zsófia* és *Téglás Gábor*) a vármegye monographiájának első kötetét, az ő s római kor történetét. Megszerezték tulajdonul a várhelyi amphitheatrumot s a kincstártól a dévai várat stb. stb. Szép sikerekre tekinthet vissza a társulat, melynek elnöke s legfőbb éltető szelleme gr. *Kuun Géza* volt.

A társulat nemrég újra szervezkedett, most *Fáy Béla* elnöklete alatt működik.

Kivánjuk, hogy a társulat az első negyedszázad sikerei után még szebb sikerekre mutathasson majdan a félszázados jubileumon.

Erdélyi Múzeum-Egylet.

Az E. M.-E. böleselet-, nyelv- és történettudományi szakosztálya nov. 22.-én fölolvadó ülést tartott dr. *Szamosi János* elnöklete alatt. Az elnök megnyitójában kegyeletos érzéssel emlékezett meg *Fazakas József* áll. tanítóképzőintézeti ny. tanár haláláról, ki igazgató-választmányunknak egyik legbuzgóbb tagja volt; továbbá *Koos Ferencz* brassai ny. tanfelügyelő haláláról, ki régi hűséges tagja volt szakosztályunknak.

Az első fölolvadás tárgya volt dr. *Lukinich Imre* történelmi értekezése: „Radziwill herezeg munkácsi látogatása 1646-ban“, a mely jelen füzetünkben olvasható. A második fölolvadás *Gálos Rezső* irodalomtörténeti tanulmánya volt: Szentjóni Szabó László élete és költészete.

Igazgató-választmányi ülés következett, a melyen elnök a szakosztály anyagi ügyeiről tett jelentést, előadván, hogy az anyaegylettől nyert évi dotatio 22%-os leszállítása és a tagdíj-hátralékok tetemes összege miatt a szakosztályt deficit fenyegeti, a minek csökkentésére az „Erdélyi Múzeum“ utóbbi füzeitet össze kellett vonni s több értékes dolgot az íróknak vissza kellett küldeni. A választmány ennek következtében elhatározza, hogy a hátralékos tagoknál tagdíjaik befizetését megsürgeti s hogy az „Erdélyi Múzeum“ nov. és decz. füzetét egybevonva adja ki decz. elején.